

“KIRMIZI HAP – ATEİSTLERİ ANLAMAK” VİDEOSUNDAKİ İDDİALARA CEVAP

Bu yazı bir önceki yazılarımızdan daha değişik bir biçimde olacaktır. Aslında daha ilmi meselelerle ilgilenip Türkiye'ye yeni içerikler ve yeni bir bakış açısı kazandırmak amacındayız. Fakat bu yazıda Efe Aydal isimli kişinin yaptığı videodaki iddialara kısaca cevap vereceğiz. Bu yazıdaki amacımız din felsefesinin ve teolojinin insanların zannettiği gibi bilgisizce atılıp tutulacağı bir alan olmadığını farkına varılmasını sağlamak ve düzgün bir akıl yürütmeye görüşlere karşı çıkılması gerektiği konusunda insanları bilgilendirmek olacaktır. Efe Aydal'ın *Kırmızı Hap Bölüm 1 – Ateistleri Anlamak* adlı videosunu dakika dakika cevaplayacağız. Cevaplarken belirttiğimiz dakikalar içinde hangi konudan ne şekilde bahsedildiğini de zaten aktaracağız. Fakat yazıyla eş zamanlı olarak videoyu da izlemek istiyorsanız buradan izleyebilirsiniz.

Ülkemizde yazı okuma oranı gayet düşük olduğundan dolayı endişelenmiyor değilim fakat yazının uzun gözükmesinden lütfen

korkmayınız. Bir konu üzerinde vereceğimiz cevabı kısa ve net bir şekilde verip diğer konuların cevabına geçtik direkt olarak. Dolayısıyla, okurken sıkılmayacağınız bir yazı olacağından eminim. Bunun yanı sıra elbette yazının hepsini okumanıza gerek de yoktur, Kırmızı Hap (Ateistleri Anlamak) videosunda merak ettiğiniz herhangi bir iddianın zaman aralığından yola çıkarak yazımızda ilgili iddiaya verilen cevaba bakabilirsiniz meselâ. Çok uzatmadan yazımıza geçelim, yazım yanlışları varsa şimdiden özür dilemekteyim. Yazıya herhangi bir eleştiriniz veyahut öneriniz varsa lütfen yorumlar kısmında bunu belirtiniz.

1. VİDEONUN 00.00 – 01.36 DAKİKALARI

Bu kısımda din, yaratıcı ve Tanrı kelimelerinin tanımı yapılıyor. Efe Aydal tanımları şu şekilde yapıyor:

Yaratıcı, evreni yaratan üstün bir varlıktır. Tek Tanrı, popüler dinlerin inandığı, her şeye gücü yeten, sonsuz bilgili, sonsuz güçlü varlıktır. Din ise doğanın işleyişini bu tanrılara bağlı olarak açıklayan hikayelerdir.

Bazı konularda bu tanımlara itiraz edilebilecekse de onlar için çok detayına gireceği için bu noktada hiçbir eleştiri yapmayacağız, tanımlar doğru diyebiliriz. Neticede bu videonun yüzeysel bir giriş videosu olduğunu unutmamak gerekiyor. Bu noktada tanımlar da yeterli gibi duruyor.

2. VİDEONUN 01.37 – 03.27 DAKİKALARI

Efe Aydal, evrenin bir yaratıcı tarafından yaratılıp yaratılmadığı konusunu ele alıyor bu kısımda. Parçalara bölerek cevap vereceğiz. Kendisi şöyle diyor:

Evren bir yaratıcı tarafından mı yaratılmıştır bilemeyiz. Şu anda evrenin Big Bang ile oluştuğunu düşünüyoruz. Evreni bir uzaylı yaratmış olabilir meselâ, başka bir canlının içinde olabiliriz...

Burada yapılan hata şu: Felsefe ve teoloji camiasında yüzyıllardır tartışılan Tanrı varlığının karşısına uzaylıyı koymak oldukça gülünç olacaktır elbette. Neden? Çünkü o evreni yaratan uzaylının nasıl bir varlık olduğunun tanımlanmasından tutun ona inanç duymak için makul bir kanıtımız olup olmayacağına kadar, evrenin öncesinde o uzaylının nerede bulunduğu kadar pek çok hususun tartışılması gerekmektedir. Eğer cinaslı safsata yapılmıyor, yani uzaylı kelimesinin tanımı değiştirilmiyor ise açıkçası böyle bir varlığı tanrı olarak görmek abes kaçacaktır. O uzaylı nasıl bir uzaylıdır diye sormak gereklidir. Ki tanrı olduğunu söylemek için zaten o uzaylıyı tanrı tanımının içerdiği kavramlarla dolduracaklardır. Bu nedenle zaten bizim "tanrı" dediğimiz şeye onlar "uzaylı" diyor olacaktır. Yoksa uzaylı, bildiğimiz anlamda uzaylı tanımına sahip olursa elbette bir tanrı olamaz. [Bu konu gördüğüm kadarıyla pek anlaşılmamış arkadaşlar, yorumlarda da bir arkadaş bu uzaylı mevzusunu sordu, eğer burada ne kastettiğimi tam olarak anlayamadığınızı düşünüyorsanız lütfen yorum kısmına bakınız.]

Böyle iddiaların tamamen bilgisizlikten ve psikolojik nedenlerden ötürü sunulduğu kanaatindeyim. Ülkemizdeki genel ateist kitle kendilerinin de teistler gibi bilgisiz olduğunu anlayamamaktadır. Birkaç internet sitesinde gezinip "Kur'an çelişkileri" konusunda yazı okumak sizi ne teoloji konusunda bilgili yapar ne de din felsefesi konusunda. Eğer bu alanlarla gerçekten ilgilenmek istiyorsanız bu alanların -en başta- giriş kitaplarını okur ve sonrasında daha da derinine inmeye

başlarsınız. Ateist bir din felsefecisi olan Erik Wielenberg, din felsefesiyle ilgilenmeden önceki algısını şöyle anlatmaktadır:

0 zamana kadar, diyebilirim ki, Dawkins benzeri diyebileceğin eğilimler sergiliyordum. Dawkins, senin de farkında olduğun gibi, dini inançları sadece reddetmiyor, insanların bu inançlara sahip olmasını da aptalca buluyor. Bu tavrını da kimseden saklamıyor. Diyebilirim ki daha bilgisiz ve genç biriyken ben de bu fikirlere sahiptim. Ama din felsefesi konusunda çalışmak bu eğilimleri benden çekip çıkardı, ve bunun kesinlikle iyi bir şey olduğunu düşünüyorum. Aquinas, C.S. Lewis ve daha çağdaş olanlardan Alvin Plantinga gibi düşünürleri okuduğum zaman teizmin aptallar için doğru olan, saçma bir görüş olmadığını ve bu düşünürlerin çoğumuzdan -ve kesinlikle benden- daha zeki olduklarını düşündüm. Ateizmi savunmaya devam etmeme rağmen, Dawkins benzeri eğilimlerim din felsefesi çalıştıkça ortadan kayboldu.[1]

Ayrıca şunu da belirtmek istiyorum; Efe Aydal ateizmin tanımını bence hatalı yapmaktadır. Bu tanım ne yazık ki 19. yüzyılda, sonradan deist olan Antony Flew tarafından ortaya atılmıştır. Fakat Flew bir yazısında "Ateizm için yaptığım bu tanım en eskiden beri agnostisizm için yapılmaktadır." demiştir.[2] Çünkü ateizm en eskiden beri belirli bir önerme sunup o pozisyonu savunuyor diye kabul ediliyordu, yani ateizm de bir önermenin doğru olduğunu kabul eden bir görüştür (Tabii agnostisizm de bir pozisyon belirtiyor, orası ayrı). Ateizmin inanç eksikliği olduğunu söyleyen tanımın yaygın olması rahatça anlaşılabilir, çünkü bu tanım teistlerin argüman sunmasını istiyor ve ateistlerin -amiyane tabirle- koltuğuna uzanmasına sebebiyet veriyor. Ayrıca ateistlerin çoğu "inanç" kelimesinin epistemolojide "önerme" anlamına geldiğini bilmiyor ve "inanç" kelimesini gördükleri anda bu kelimeyi "kanıtsız görüş" olarak alıp bu kelimeyi kullanmamayı

istiyorlar. Dolayısıyla "inanç eksikliği" tanımı onlara daha cazip geliyor. Ayrıca bir varlığın yokluğunun kanıtlanamayacağı algısından dolayı kendilerini teizmin karşıtı olarak sunuyorlar ve kanıt yükümlülüğünün karşı tarafta olduğunu söylüyorlar. Oysa inanç eksikliği tanımını yapmak ateizmi oldukça keyfileştirir. Meselâ bir masanın da inancı yoktur, o da mı ateisttir? Hadi bilinçli varlıklar için bu tanımın geçerli olacağını öne sürdük diyelim, fakat ateizm "Teistler önermelerini kanıtlasın." deyip o konuda kararsız kalmak ile durmuyor bir de "Tanrı yoktur." önermesini sunuyor. Dolayısıyla ateizmin tamamen teizmin karşıtı olarak sunulmadığını, kendisinin de doğru olduğunu iddia ettiği bir önermesinin bulunduğunu rahatça söyleyebiliriz. Son olarak, pek çok ateistin argüman yükümlülüğünü karşı tarafa bırakmak için "Yokluk kanıtlanamaz." demesine değinelim. Oysa tanımının belirli ölçüde belirli olduğu bir varlığın yokluğu da kanıtlanabilir ve pek çok noktada biz bunu zaten kabul ediyoruz. Örneğin şu anda odanızda bir kedinin olmadığını gözlem ile kanıtlayabiliyorsunuz. Tanrının yokluğu ise felsefe ile kanıtlanabilir. Meselâ tanrının tanımında çelişki var mı, tanrı elimizdeki en iyi açıklama mı gibi pek çok soruyu sorarak tanrının yokluğu konusunda kanıt verebiliriz. Bazılarının "Felsefe hiçbir şeyi kanıtlayamaz, öznel dir." diyeceğini tahmin ediyorum. Bu, felsefenin ne demek olduğunu bilmekten kaynaklanıyor olsa gerek. Bu konuya aşağıda değineceğiz.

Ateizmin en sorunsuz tanımı "Tanrı'nın var olmadığına duyulan inanç." şeklindedir (İnanç kelimesi epistemolojideki anlamıyla alınmıştır). Bu arada, Efe bu söylediklerinden ateist gibi değil, agnostik ateist gibi durmaktadır. Yani Efe, tanrının bilinip bilinemeyeceği konusunda emin olmadığını fakat olmadığını düşündüğünü belirtmektedir. Oysa ateizm direkt olarak tanrının var olmadığının bilinebileceğini ve var olmadığını sunar.

Efe Aydal bir başka yerde şunu söylüyor:

Yaratıcının (ya da Tanrı'nın) bilimsel olarak kanıtlandığı iddiaları yanlıştır. Evrenin güzel bir biçimde işlediğine dair olan kanıtlar yaratıcı'nın kanıtı olamaz. Evrenin nasıl oluştuğunu ve neden oluştuğunu bilmememiz bir yaratıcının kanıtı değildir.

Burada benim de katıldığım bir söz ediyor. Ancak şunu da unutmamak gerekiyor ki [burada örneklediği] biyolojik tasarım gibi argümanları sunanlar zaten iddialarının bilimsel olduğunu değil, bilimden beslendiğini söylerler. Yani burada Efe felsefeyi muhtemelen hiç bilmeyen bir kişinin söylemini ele almış. Her ne kadar bu videoyu zaten yüzeysel olması amacıyla yapılmış olsa burada insanları yanlış yönlendirdiğini düşünüyorum: Ne Tanrı'nın lehinde ne de aleyhinde olacak kanıtlardan anladığınız gibi bir kesinlik bekleyemezsiniz! İnsanlar ne yazık ki bilimin ve felsefenin nasıl ilerlediğini bilmediğinden ötürü sanki her şeyin inanılmaz derecede kesin kanıtları varmış gibi, Tanrı'nın da böyle bir kanıtının olmasını bekliyorlar. Bilim camiasında bile "kesin kanıt" diye bir şey yoktur. Kimileri neredeyse "Bilimsel kanıtı olmayan şeye inanmam." demektedirler. Fakat unuttukları bir şey var ki bilimin kökeni de metafiziksel konularla dayanır (Burada metafizikten kastımız varlık nedir, zaman nedir, nedenselliğin doğası nedir gibi sorularla ilgilenen felsefe alanıdır). Yani her şeyin bilimsel kanıtını bekleyen birisi aslında kendi görüşünü kendisi yok etmektedir. Anlayacağınız, doğa bilimlerinin daha sıkı bir kanıt esnekliğine sahip olması diğer bilgi alanlarını değersiz kılmaz, ayrıca doğa bilimlerini kesin kanıt veren bir alan da kılmaz. Sonuç olarak, Tanrı'nın varlığına ya da yokluğuna dair kanıtlar felsefe aracılığıyla verilir. Elbette felsefe yaparken gerek

doğa bilimlerinden gerekse sosyal bilimlerinden de belirli bir ölçüde yararlanılabilir. Hele açıklama alanlarını birbirine karıştırıp örneğin “İnsanların varlık serüvenine nasıl çıktığını evrim teorisi ile açıklıyoruz dolayısıyla tanrıya ihtiyacımız kalmıyor.” demek de oldukça hatalıdır. Nasıl ki sizin şu an var olmanızı annenizin babanızın birleşmesiyle açıklamamız evrim teorisini geçersiz kılmıyorsa, evrim teorisinin açıkladığı şeyler de bir tanrının yaratıp yaratmadığına doğrudan cevap olamaz. Çünkü evrim teorisi kendisinin kökeninde neyin bulunduğunu, yani evrimi neyin gerçekleştirdiğine ya da gerçekleştirmediğine dair hiçbir şey söylemez. Sadece doğa açısından bir açıklama yapar. Fakat bu tanrı açıklamasını bir kenara atmamıza doğrudan sebebiyet veremez, çünkü belki de tanrı varlıkları evrim teorisi ile yaratmıştır.

İnsanların özellikle son zamanlarda “bilim aşkından” yanıp tutuşması ve her şeye bilimsel kanıt beklemesine dair -üstte söylediklerimizi tam olarak anlamadıysanız- şöyle bir alegori yapabiliriz: Ford marka bir otomobili ele alalım. Dünyanın ilkel kalmış yerlerinden birinde yaşayan, onu ilk kez gören ve modern mühendislik hakkında hiçbir şey bilmeyen birinin, o aracın motorunun içinde aracı hareket ettiren bir tanrının olduğuna inandığını düşünelim. Hatta aynı adam, motorun içinde bulunan tanrının kendisinden hoşnut olursa aracın güzelce gideceğini, eğer tanrı onu sevmez ise aracın gitmeyeceğini -veya yavaş gideceğini- bile düşünebilir. Elbette daha sonra mühendislik çalışarak ve aracı parçalarına ayırarak, o aracın içinde tanrının olmadığını da keşfedebilir. Hatta arabanın nasıl çalıştığını açıklamak için, tanrıya seküler anlamda ihtiyacı olmadığını anlamak için çok zeki olmasına gerek bile yoktur. İçten yanmalı motorların genel prensiplerini anlamak aracın nasıl çalıştığını açıklaması için o kişiye yetecektir. Veya en azından aracı parçalarsa içinde tanrının olmadığını görüp düşündüğü sistemin yanlış olduğunu da düşünebilir.

Buraya kadar tamam... Fakat sonradan o kişi, motorun çalışma prensiplerini anlamının, başlangıçta onu tasarlayan tanrının varlığına inanmayı gereksiz hale getirdiğine karar verirse bu bir hata olur. Eğer o kişi bunu yaparsa, felsefi terminolojiyle bir kategori hatası yapmış olacaktır. Çünkü belki de mekanizmayı tasarlayan bir tanrı olmasaydı onun anlamaya çalışacağı bir şey de olmayacaktı. Yani onun o saati seküler anlamda açıklaması o şeyin tanrı tarafından var edilip edilmediğine dair hiçbir şey söylenemez. O şeyin tanrı tarafından var edilip edilmediği konusunda rehber olacak olan şey felsefe olur.

3. VİDEONUN 03.28 – 06.20 DAKİKALARI

Efe Aydal şöyle söylüyor:

Dinlerdeki gibi bir tanrının olmadığını artık biliyoruz. Çünkü bu tanrı doğa ile ilgili sorunlarımıza çözüm değil daha fazla sorun getiriyor... Kusursuz bir tanrı hiçbir şey yapmaz çünkü kusursuzdur. Hele ki kendisine tapması için küçük ve değersiz varlıklar yaratması, tapmamayı seçmemek için irade vermesi, kendini göstermemesi ve varlığına inanmayanları cezalandırması onun kusursuz değil, gayet de kusurlu olduğunu gösterir.

Bu iddiasında da hata olduğunu düşünmekteyim. Efe'nin iddia ettiği şeyin felsefe literatüründe tartışmaları var. Bu noktada basit ve tatmin edici bir cevabın şöyle olduğunu düşünüyorum: Bir şeyin kusursuz olması o şeyin hiçbir şey yapmayacağı anlamına gelmez. Tanrı kudretli olduğu için [imkân dahilinde olan] her şeyi yapabilir. Kaldı ki Tanrı'nın iyi bir evren yaratması kötü bir evren yaratmasından yahut hiç yaratmamasından daha makul olabilir. Bu iddia Tanrı'nın tanımını değiştirmekte olduğu için geçersizdir. Devamına

söylediği şeyler ise akli bir dayanağı bulunmayan, yani, felsefi açıdan temellendirilmeye çalışılmamış ve tamamen duygularla söylenmiş bir sözdür. Bir şeyin küçük olması o şeyi değersiz kılmaz, böyle bir mantık yasası yoktur ya da felsefeden makul bir şekilde çıkarılamaz. İnsanlar neden küçük olduğu için değersiz olsunlar? Belki de Tanrı açısından değerliyiz meselâ. Kocaman bir pamuk elmastan değersizdir; ona bu değeri belirli nedenlerden ötürü biz yüklemekteyiz. Tanrı da her şeyin yaratıcısı olarak belki bize bazı nedenlerden ötürü değer yüklemektedir.

Tanrı'nın imtihan etmesi konusu ise burada duygusal açıdan ele alınmış. Tanrı, kudretli olduğu için isterse imtihan edecek varlıklar isterse de melekler gibi varlıklar yaratır. Kendini direkt olarak göstermemesi zaten imtihanın bir parçasıdır. Daha fazla bilgi için dilerseniz imtihanı yüzeysel bir şekilde değerlendirdiğimiz şu yazımızı okuyabilirsiniz.

Sonrasında Efe Aydal evrendeki, canlılar arası rekabetten bahseder ve şöyle söyler:

Doğa, dini belgesellerde gösterildiği kadar masum değildir. Doğada kötülükler vardır. Tanrı'nın böyle bir doğayı yaratması O'nun Tanrı değil, sadist olduğunu gösterir.

Öncelikle, dini belgesellerde kimi kişilerin öyle göstermesi tüm dindarların bu konu hakkında öyle düşündüğünü göstermez. Sadece burada değil, Efe Aydal video boyunca genellikle çok yüzeysel iddiaları(fakat kimi güzel iddialar da var) çok dar bir bakış açısıyla sunuyor ve eleştiriyor. Nasıl ki ahlâkı makul bir biçimde temellendiremeyen bir ateist üzerinden "İşte ateistler ahlâkı temellendiremez." diyemezsek bazı dindarın

düşündüğü ve sunduğu argümanlar üzerinden başka dindarların da öyle düşündüğünü ve [öyle düşünse bile] o şekilde argüman sunduğunu çıkaramayız. Bunun dışında, Efe'nin burada bahsettiği temel eleştiri kötülük problemi adını verdiğimiz konudur. Bu konudaki cevabımız için Kötülük Problemine Cevap adlı yazımıza bakabilirsiniz. Bu konu gerçekten detaylıca ele alınması gereken bir konudur.

Üsttekilerle bağlantılı olarak diğer bir iddiası ise kusursuz yaratıcının kusursuz şeyler yaratması gerektiği yönündedir. Buna pek çok açıdan cevap verilebilir fakat şu yeterlidir: Tanrı, kendi amacı dahilinde en mükemmelini yaratır. Yeri gelmişken Tanrı'nın kaldıramayacağı bir taşı yaratıp yaratamayacağı konusuna değinelim, bu cevabımızla Tanrı'nın ne yaratabileceği ne yaratamayacağı konusunu da daha iyi anlamış olursunuz. Tanrı kaldıramayacağı bir taş yaratamaz çünkü kaldıramayacağı bir taş yoktur. Her nasıl ki 4 kenarlı bir üçgen olamıyorsa Tanrı'nın kaldıramayacağı bir taş da olamaz. Bu nedenle Tanrı'nın mutlak kudretli sıfatı, din felsefesinde -daha çok- "Tanrı, yapılması mümkün olan her şeyi yapabilir." diye kabul edilmektedir. Kusursuz şeyin kusursuz bir şey yaratması gerektiği konusuna bu açıdan bakarsak, Tanrı'nın tanımında zaten tek kusursuz şeyin 0(Tanrı) olması vardır diyebiliriz. 0 halde tek kusursuz şeyin kusursuz bir şey yaratması zaten çelişkili olacaktır. Ayrıca İbrahimi gelenekteki dinlerin de iddiası da yaratılan şeylerin kusursuz olacağı olmamış, zaten imtihan gereği belirli eksikliklerin olacağına vurgu yapılmıştır.

4. VİDEONUN 06.21 – 06.48 DAKİKALARI

Efe şöyle demektedir:

Tanrı ile ilgili başka bir sorun çocuklardır. Tanrı madem imtihan ediyorsa ve akli açıdan olgun olmayan birisi imtihana

dahil değilse o halde neden akli açıdan olgun olmayan kişiler vardır?

Bu iddia bir önceki iddialara göre daha sistematik bir iddiadır, bu noktada güzel bir soru sorduğu kanaatindeyim Efe'nin. Açıkçası bu konuda belirli bir literatür tartışması olduğunu biliyorum fakat henüz makul denilebilecek seviyede araştırma yapmadım. Bu mesele İslâm geleneğinde "Üç Kardeş Meselesi" olarak ele alınmıştır. Bu konuda araştırma yapmak isteyenler İslâm geleneğindeki bu tartışmaya da göz gezdirebilir. Bu konudaki kanaatlerini de yorumlar kısmına yazarlarsa sevinirim.

5. VİDEONUN 06.49 – 08.04 DAKİKALARI

Efe, belirli örnekler veriyor ve şu iddiada bulunuyor:

Evren kusurludur. Evren, o kadar sene içinde tesadüfen meydana gelmiştir. Doğa olayları gerçekleşmektedir ve imanlı imansız herkesi yok etmektedir. Böyle bir düzen Tanrı tarafından var edilmiş olamaz. Diğer canlılarda da birçok kusur vardır. Bu, akıllı değil akılsız bir tasarımdır.

Burada *akılsız tasarım iddiası* diye adlandırılan iddiadan bahsediyor Efe. Fakat üslubu yine duygusal bir şekildedir. Bir kere, imanlı imansız herkesin yok olması neden Tanrı'yı gereksiz kılsın? Efe burada korkuluk safsatası (strawman fallacy) yapmaktadır. Yani İbrahimi gelenekteki dinlerin iddiası "imanlılar yok olmaz" değil iken Efe sanki böyle imiş gibi kabul etmekte ve yarattığı korkuluğa saldırmaktadır. Tanrı'nın belirli kavimleri yok etmesi [peygamberlerin yollandığı] o dönem dahilindedir. Kaldı ki o kavimleri yok

etmeden önce onların işlerine de karışmamaktaydı.

Akılsız tasarım iddiasına gelirsek, şöyle ki: Akılsız tasarım iddiasında canlıların çoğunun elenmesinden tutun insanların gözlerinde birtakım kusurların bulunması gibi daha birçok şekilde örnekler verilir. Yani bu iddialar en nihayetinde “Canlılar tasarlanmış diyorsunuz ama birçok kusurları var” demektir. Bu iddialar kusursuz bir şeyin her şeyi kusursuz yaratacağına inanmaktan dolayı ortaya atılmaktadır. Oysa, bir şeyin -tam anlamıyla- kusursuz bir varlık olması o şeyin yarattığı her şeyin kusursuz olacağı anlamına değil, mümkün olan her şeyi yaratabileceği anlamına gelir. Kaldı ki -teist gelenek içinde konuşmak gerekiyorsa- Tanrı'nın her şeyi kusursuz yaratacağı iddiası da olmadığından dolayı akılsız tasarım iddiası zaten en başından korkuluk safsatası olmaktadır.

Tamam, felsefi anlamda üstteki cevap yeterlidir. Peki örneğin İslâm'daki “güzel yaratma”dan kasıt nedir? İşte burada önemli olan şey “amaç” konusudur. Şöyle düşünün, arazide gitmesi için yapılmış bir arabayla asfaltta gitmesi için yapılmış bir arabayı karşılaştırdığımızda bunlara nasıl kusurlu diyebiliriz? Arazide giderken arazi arabalarını tercih ederiz çünkü o yolun amacına göre üretilmişlerdir. Ancak arazi araçları asfalt yolda sorunlar çıkarabilir. Asfalt yolda gitmesi için bir araç düşünelim. Bu araç da asfalt yolda güzelce gidebilir ama arazide sorun çıkaracaktır. Yani bir şey amacına göre değerlendirilmelidir. Asfalt için olan bir aracı aldığınızda zaten o aracın arazi için olmadığını bilirsiniz ve arazide giderken sorun çıkartacağını bilirsiniz. Bu arabaya arazide düzgün gidemediğinden dolayı kusurlu demek hatalıdır, zaten o arabanın amacı arazide gitmek değildir ki. Yani elbette literal anlamda kusurludur fakat arazide gitmek için asfaltta gitmesi için yapılan bir araba alıp da “Ama bu araca

arazide gitmiyor, bu aracı düzgün üretememişler.” demek hatalıdır. Çünkü araç kendi amacı içinde gayet de düzgün üretilmiş olabilir. Anlayacağınız gibi, üstteki gibi bir iddiada bulunmak için yaratılan şeylerin kusursuz olmak adına yaratıldığının gösterilmesi gereklidir. Fakat açıkça bu pek de sağlam bir iddia olmayacaktır. Ayetlerde -örneğin- insanların mükemmel olduğunun belirtilmesi bağlamı çerçevesinde ele alınmalıdır. Bu şekilde hiçbir ayetin de kusursuzluğa dikkat çekmediği anlaşılacaktır.

6. VİDEONUN 08.05 – 10.14 DAKİKALARI

Efe Aydal şöyle diyor:

Dinlerdeki hikayelerle de anlıyoruz ki bunlar hep insan ürünüdür. Yaratıcı var mıdır bilemiyoruz; Tanrı'nın olmadığı az önce bahsettiğim çelişkilerden dolayı bellidir; dinler de mantıksızdır.

Bu cümlelerin herhangi bir teistin ” Yav o kadar güzel yaratılmış her şey, sen şimdi inanmıyor musun?” demesinden farksızdır; iddia ettiği şeylerin hatalı olduğunu zaten belirttik. Efe devamında iddialar ortaya atmaya başlıyor:

İnsanlar bilimsel yetersizliklerinden dolayı etraflarında olan olaylara (Fenomenlere) kendilerince açıklamalar üretmiştir. Örneğin İslam dininde buzulların, yanardağların açıklaması yapılmamıştır. Bunun yanısıra yanardağlara yakın yaşayan insanların efsanelerinde öfkelenen volkan tanrıları vardır. Neden bu diğer mitler gerçek değil de semavi dinler gerçek? Bu soruyu sormanız ateizme attığınız ilk adımdır.

Tanrı'nın bilimsel bilgisizlikten doğduğunu söylemek din felsefesini bilmemek anlamına gelir. Tanrı'nın bilimsel anlamda bilgisizlikten dolayı sunulduğunu söyleyen iddialara cevabımızı Boşlukların Tanrısı Argümanına Cevap yazımızda kısaca verdik, cevap için lütfen o yazıyı okuyunuz. İslam'da yanardağlardan bahsedilmemesi konusuna gelirsek, bu iddia Kur'an-ı Kerim'i, hatta Kur'an-ı Kerim bir yana yazılan bir metnin ana mantığının nasıl olacağını bilmemekten kaynaklanmaktadır. Arap Yarımadasında yaşanan Arap bir muhataba inen bu kitap neden yanardağdan bahsetsin? O insanlar hayatlarında yanardağ ile mi karşılaşmış? Dinin amacı ne bilimsel bilgi vermektir ne de tüm dünyadaki bilgilerden bahsetmektir. Dinin amacı muhatabı olan halk üzerinden örnekler vererek Allah'ın varlığını ve birliğini ve bunun neticesinde gelen sorumlulukları anlatmaktır. Yani Efe bu iddiasında metnin amacını çarpıtmaktadır. Nasıl ki İbn-i Sina'nın ontolojik argümanından bahseden bir makalede o makalenin yazıldığı dönemde hiç bulunmayan bir teknolojik aletin veyahut dinozorların yer almasını beklemiyorsak, dini kitaplarda da [halkın hiç bilmediği] bilimsel fenomenlerin anlatılmasını beklememeliyiz. Çünkü bu kitapların onları açıklamak gibi bir amacı yoktur. Amaçları kendi muhataplarının anlayacağı şekilde din hakikatlerini vermektir. Kur'an-ı Kerim'in yerel değerleri içeren bir kitap olması bu bakımdan zaten beklenen şeydir. Şunu da belirtmekte fayda var ki yaşadığımız dönemde insanlar birbirinin kültürü hakkında çok daha geniş bir bilgiye sahip olabiliyorlar. Yedinci yüzyılın çöl ortamını düşündüğünüzde sadece yerel değerlere vurgu yapması gayet doğaldır. Belki de insanlar bugünün toplum yaşantısına bakarak Kur'an-ı Kerim'in yerelliğini değerlendirmeye çalıştığı için anakronizme düşmektedirler. Bu konu aslında dini anlama konusunda oldukça önemli bir konu. Dolayısıyla Efe'nin burada yaptığı hata çok can alıcı bir hata. İnsanların Kur'an hitabına bakışında fazlaca anakronistik durum var. Bu konu hakkında detaylı bir yazıyı ileride yayımlayacağız.

İddiasının diğere bir kısmına gelecek olursak; öncelikle, o sorunun sorulması ateizme atılan ilk adım değil bir iddianın sorgulanmasına atılan ilk adımdır. Burada edebi bir anlatım olacağını göz önünde bulundurarak diğere bir hata da şudur, o mitlerin gerçek olmadığını kanıtlamak da bir tanrının olmadığını kanıtlamak anlamına gelmediği için o soru -sadece o sorunun sorulduğunu ele alırsak- en fazla deizme atılan bir adım olabilir. Ayrıca belirtmeli ki Efe burada bir yanlış yönlendirme yapmaktadır. “Neden diğere dinler gerçek değil de İslâm gerçek?” sorusunu “İslâm’ın diğere dinlerden hiçbir makul yanı yok.” iddiasını kabul ederek cevaplamaktadır. Oysa bu konuda argümanlar vermeden doğrudan bir ön kabule başvurmak - özellikle videoyu izleyen ateist kesimin beklediği gibi- pek de makul değildir. Bu videonun giriş seviyesinde olduğunu unutmasak dahi Efe’nin burada yaptığının insanları duygusal olarak etkilemek olduğu aşikârdır. Çünkü bu konuya makul bir şekilde değinip kısaca “İslâm’ın diğere -en azından- pek çoğu dinden makul yanı yok. Dolayısıyla diğere dinler arasından İslâm’ın seçilmesinin de makul bir sebebi yok.” diyebilirdi.

7. VİDEONUN 10.15 – 10.54 DAKİKALARI

Efe dinin neden yanlış olduğuna dair iddialara geçiyor ve şöyle söylüyor:

Tarihte Musa-Firavun olayının geçtiğine dair hiçbir kayıt yoktur.

Bu iddia diğere iddialardan daha düşük bir seviyeye sahip diyebilirim. Çünkü:

1. Tüm tarihi kayıtların elimizde olduğuna dair hiçbir bilgimiz var mıdır? Ya da en azından bu konudan bahsetmesini bekleyeceğimiz bir kayıta sahip miyiz ve o

- kayıt bu olaydan hiçbir şekilde bahsetmiyor mu?
2. Bulduğumuz kayıtların bulunan tüm kayıtların yüzde kaçını oluşturduğuna dair bir bilgimiz var mıdır?
  3. Şu anda elimizde olan kayıtlarda da örneğin II. Thutmose döneminde karışıklıklar olduğuna dair bir takım bilgilerimiz vardır. O karışıklıklarda Musa'nın olmadığına dair net bir bilgimiz var mıdır?

Dinler tarihi konusunda yeterince bilgin bulunmadığı için bu soruya üstteki birkaç cevapla son veriyorum. Dinler tarihi konusunda bilgi sahibi olan arkadaşlar yorumlar kısmında ilgili konudaki kanıtları yazabilirler. Fakat en azından şu anda yazıyı okuyanlar için, şunu vurgulamakta da fayda var: Örneğin Sapiens kitabını yazan ateist yazar Yuval Harari de - her ne kadar kendisiyle çelişse de- elimizdeki tarihi kayıtların çok az olduğuna ve bu tarihi kayıtlardan yola çıkarak Tanrı hakkında tarihsel birtakım şeyler öne sürmenin çelişkili olduğuna vurgu yapar.[3] Yani en azından ilk etapta oldukça açık tarihsel kanıtlar beklemek pek doğru değildir. Efe de burada böyle bir kanıt beklemiyor gibi görünmektedir. Ben bu vurguyu yazıyı okuyanlar için yaptım.

8. VİDEONUN 10.55 – 11.24 DAKİKALARI

Efe'nin diğer bir iddiası şöyledir:

Adem'den beridir insanlığın olduğunu savunan dinler çelişkilidir. Adem'den beri olan peygamberlerin yaşına bakıldığında sonuç 7000 gibi bir şey çıkmaktadır. Ancak insan bilimsel olarak bu kadar kısa süredir değil, çok uzun süredir vardır.

Burada "Dinlere göre ilk insan Adem'dir." söylemi vardır.

Fakat bu görüş herkes tarafından kabul edilmez. Hristiyanların ve Yahudilerin görüşü hakkında net bir bilgiye sahip olmadığım için burada onların görüşünü değil, Müslümanların görüşünü dile getireceğim. İslamiyet'in evrimle çeliştiği görüşü farklı bakış açılarına göre oldukça değişen bir görüştür. Öncelikle, Adem'in ilk insan olduğuna dair hiçbir ifadenin geçmediği, bu iddiayı İslam alimlerinin bazılarının böyle düşünerek ortaya attığını unutmamalıyım. Bu noktada alternatif görüşlerden birisi Hz. Adem'in ilk insan olmadığı(ki biyolojik anlamda bu nasıl mümkün olabilir, orası ayrı bir konu) fakat Tanrı'nın imtihan etmesi açısından seçilen ilk insan olduğu fikri önemlidir. Bizce, Kur'an'dan evrim görüşü çıkmadığı gibi Kur'an'ın evrimle de hiçbir çelişkisi yoktur. Evrimin olması da direkt olarak Tanrı'nın yokluğunu gerektirmez. Çünkü evrim, bilimsel bir olgudur ve Tanrı'nın varlığı/yokluğu konusuyla ilgilenmez ve direkt bir şekilde bu konuda görüş belirtmez. Evrim teorisi, 5 tane kabulü olan bilimsel bir teoridir. Bu 5 kabul Tanrı'nın olmasıyla mantıksal açıdan herhangi bir çelişki içermeyeceği için felsefi anlamda evrimin Tanrı'yı direkt olarak hiçe saydığını söylemek tutarsız olacaktır. Evrimin söz ettiğimiz 5 kabulüne gelirse, şöyle sıralayabiliriz:

1. Dünya 4.5 milyar yaşındadır.
2. Hayat, basit canlılarla başlamış, karmaşık canlılar daha sonra ortaya çıkmıştır.
3. Canlılar ürerlerken modifikasyona uğrarlar ve bu ufak farklılıklar neticesinde bugünkü farklı canlı türleri oluşur.
4. Canlılar ortak bir ataya sahiptirler, dolayısıyla birbirleriyle akrabadırlar.
5. Doğal seçim bu canlılardan doğaya en iyi uyum sağlayanları ayırırken, diğerleri elenir.[4]

Üstteki kabullerin hiçbiri Tanrı fikri ile mantıksal olarak bir çelişki içinde değildir. Anlayacağınız üzere, eğer ki evrimle dinler kesin olarak çelişiyorsa evrimin dinleri yok

ettiği savunulabilir ki bu da pek tutarlı bir görüş değildir(Dikkat edin, evrimin hiçbir güç tarafından olmadığını söyleyen felsefi görüş ile dinler çelişir fakat bilimsel anlamda evrim teorisi ile dinler çelişmez diyoruz. Bilim ile felsefe ayrımını yapmak gerekiyor bu noktada.). Evrimin İslam ile çelişip çelişmediği uzun bir konudur. Bu konuyu Evrim ve İslam Çelişir Mi? adlı yazımızda detaylıca ele aldık. Her ne kadar çoğu konuda kendisine katılmasam da, işin felsefi boyutu konusunda ileri okuma olarak Caner Taslaman'ın *Bir Müslüman Evrimci Olabilir Mi?* kitabını ve işin ilahiyat boyutu hakkında da çok bilgili bir ilahiyatçı olan Mustafa Öztürk'ün *Kur'an ve Yaratılış* kitabını okuyabilirsiniz. Evrimin ve yaratılışın hakkında doğru düzgün bir araştırmaya sahip olmayan insanların net iddialar sunması elbette ki rahatsız edicidir. Son zamanlarda halktan her insanın tefsirci olma, felsefeci olma, bilim insanı olma çabası yersiz ve saçmadır. Bu alanlar kendilerinin üstüne araştırmalar ve en önemlisi de tutarlı bir akıl yürütme gerektirir.

9. VİDEONUN 11.25 – 11.52 DAKİKALARI

Efe'nin diğer bir iddiası şöyledir:

Kur'an'ın indiği coğrafi konum bellidir. Kur'an, penguenlerden ve kar gibi doğa olaylarından bahsetmez. Aynı şekilde, Ay ve Güneş'ten bahsedilirken diğer gök cisimlerinden de bahsedilmez. Bu, Kur'an'ın Tanrı'dan gelmediğini, bir uydurma olduğunu kanıtlar.

Bu iddiaya zaten üstte biraz değindik. Bu iddia gerçekten çok sıkıntılı bir iddiadır. Öncelikle şunu belirtmek gerekir: Evet, -sadece bu penguen mevzusuna bakarsak- Kur'an-ı Kerim'in o zamanki bir Arap'ın kendi aklıyla yazıldığını düşünmek mümkündür. Fakat, bu kitap Allah tarafından indiyse de o

halkın bildiği şeylerden söz edecektir ki din hakikatlerini verebilsin, yegâne amacına ulaşabilsin. Yani bu konu üzerinden bu metnin Tanrı tarafından yollanmadığı iddia edilemez. Bu konu üzerinden Tanrı tarafından gönderilmiştir demek de gönderilmemiştir demek de belirli ön kabullerdir, bu konu üzerinden ne Tanrı'nın varlığına ne de yokluğuna çıkılabilir. Bununla birlikte, bir metinde o metnin amacıyla bağlantısız bir bilginin geçmemesi o metni yazan kişinin o konuda bilgisiz olduğunu göstermez. Meselâ evrim teorisinin dünyanın var oluşundan beri insanları nasıl meydana getirdiğini bilimsel anlamda açıklamaya çalışan bir makalenin içinde mantı tarifi ve kabızlığın çaresinin ne olduğunun yazmasını bekler misiniz? Ve hatta buradan hareketle o kişinin mantı tarifi bilmediğini iddia edebilir misiniz? O kişinin mantı tarifi vermesini ve kabızlığın çaresinden bahsetmesini beklemek saçma olacaktır çünkü metnin amacı bu değildir. Hele ki o metinde mantı tarifinin geçmemesinden hareketle o metni yazan kişinin mantı tarifi bilmediğini iddia etmek de mantık hatası olacaktır. Kur'an-ı Kerim'in amacı din hakikatlerini vermektir. Ve bunu da muhatapın anlayacağı bir şekilde yapar ki o sözler bir işe yarasin. Henüz üç yüzyıl önce size, daha hiç bilmediğiniz "telefon"dan bahsedilse ve "İnsanların çok işine yarayan bir alet." denilse ne anlardınız? Hatta telefon diye bir şey daha insanlar arasında olmadığı için bunu diyenle "Hadi be yalancı!" deyip dalga bile geçebilirdiniz. Kur'an-ı Kerim, elbette o coğrafyada olan şeylerden bahsedecektir ki muhatap anlasın ve Allah'ın din çağrısına gelebilsin. Yok muhatap ile arasında bir uyumsuzluk oluşursa ve kimse de din hakkında bir şey anlamaz. Tanrı-insan ilişkisi konusunda şunu da unutmamak gerekiyor: Siz nasıl ki kuantum fiziği konusundaki çetin tartışmaları beş yaşındaki bir çocuğa doğrudan anlatamazsanız fakat o çocuğa basit bir seviyede onun anlayabileceği şekilde söyleyebilirsiniz Tanrı da insana böyle yapmaktadır. Üstte belirttiğim gibi, bu konuda daha detaylı bir yazıyı ileride yayımlayacağım. İsmi muhtemelen "Tarihselcilik Nedir?" olacaktır; yazının yayımlanıp yayımlanmadığı konusunda siteye göz gezdirmenizi öneririm.

10. VİDEONUN 11.53 – 14.15 DAKİKALARI

Burada Efe genel olarak şunları söylüyor:

Allah, insanların mümin olmasını istiyorsa neden onları mümin yapmıyor? Mesela kafirleri neden yok etmiyor? “Ben istesem yok ederim ama bu bir imtihandır, siz savaşın” demek ne kadar tutarlı?

Açıkçası yine bayağı bir akıl yürütme görüyoruz. Öncelikle, Tanrı'nın kanıtlanmasını zaten “Tanrı bizi imtihan ediyor. O yüzden Tanrı var.” şeklinde yapmadığımız için bizim burada “İmtihandan dolayı yok edilmiyor.” cevabını vermemiz bizi bir kısır döngüye sokmaz. İddianın cevabını vereceksek: Tanrı'nın bizi neden imtihan ettiğine dair hiçbir şey bilmesek de O'nun varlığını kanıtlayabiliriz. Çünkü Tanrı'yı kanıtlamamız için bu sorunun cevabını bilmemiz mantıksal olarak gerekmez. Bu gibi konularda daha temele inerek akıl yürütmeliyiz. Tanrı, her şeye kadir olduğu için zaten imtihan edeceği varlıklar da yaratabileceği için bizim imtihan olmamız Tanrı'nın olmasıyla hiçbir şekilde çelişki içermez. Kafirleri vs. neden yok etmediği de açık, çünkü belirli bir özgürlük ile imtihan oluyoruz. Daha da açarsak: Tanrı'nın kafirleri kesinlikle yok etmesi gerektiğine dair mantıksal bir zorunluluk var mıdır? Hayır. O halde, bu durum Tanrı'nın isteğine kalmıştır. Tanrı da kafirlerin yok edileceğini söylememektedir, bu dünyada elbette ki kafirlerle Müslümanlar arasında bir fark olmayacaktır. Asıl fark ahirette gerçekleşecektir, çünkü orası imtihan yeri değil, insanların hak ettiğini alma yeridir. Ki bu Kur'an-ı Kerim'de defalarca vurgulanır. Neden Müslümanların da kötü şeyler yaşadığı gibi sorulara şu ayet(Bakara Suresi 155) buna başlı başına bir cevap oluyor zaten:

Biz sizi kimi zaman düşman ve ölüm korkusuyla, kimi zaman

kıtlık-kuraklık ve açlıkla, kimi zaman da mallarınızda, canlarınızda ve ürünlerinizde bir kısım kayıplarla mutlaka sınıyacağız. [Ey Peygamber!] Sen bütün bunlara göğüs gerip sabredenleri [cennetle] müjdele.

Efe Aydal bu iddiasında da dinin iddiası olmayan bir şeyi sanki iddiası imiş gibi gösterdiği için korkuluk safsatası yapmaktadır.

11. VİDEONUN 14.16 – 14.38 DAKİKALARI

Efe'nin diğer bir iddiası şöyledir:

Tanrı neden Musa'nın peygamber olduğunu göstermek için bastonu yılanı çevirtti. Kendini gösterseydi olmaz mıydı? Hem zaten orada birçok büyücünün var olduğu biliniyor, bastonu yılanı çevirtmek bir şeyi kanıtlar mıydı ki?

“Kendini gösterse olmuyor mu?” gibi hiçbir akıl yürütmeye dayanmadan eleştiri yaptığını zanneden sorulara üstte çoğu kez cevap verdik zaten. O konuyu ele almayacağım daha. Büyücülerin olduğu bir yerde böyle bir hamlenin mantıksız olduğu iddiasına değineceğim. Şöyle düşünün; çok iyi büyücüler var fakat Musa onlara göre bile çok daha büyük bir şey yapıyor. Zaten buna karşı gözleri kamaşsa da “Bu çok iyi bir büyücüdür.” diyorlar. Musa ilk önce daha basit yollarla, güzel bir şekilde anlatmaya çalışıyor zaten. Ayrıca burada imtihan konusunun belirli bir etkisi de vardır. O nedenle hamlenin mantıksız olduğu pek söylenemez.

12. VİDEONUN 14.39 – 15.06 DAKİKALARI

Efe'nin diğer bir iddiası şöyledir:

Musa'nın yol arkadaşı Hızır, bir çocuğun ileride imansız olacağını ve anne-babasını da saptıracağını söyleyerek onu öldürüyor. İmansızlık bir suç mudur? Ve daha yapmadığı bir şeyden dolayı neden cezalandırılıyor?

Son sorusuna bakalım öncelikle. İddianın felsefi literatürde belirli bir geçmişi var. Özellikle pratik etik alanında "Bir kimse işlemediği bir suç nedeniyle, onu işleyecek diye öldürülebilir mi?" gibi bir soru... Bir insanın böyle bir şey yapması ilk etapta sezgilerimiz açısından bize oldukça garip gelebiliyor. Ben burada bu tartışmaya girmeyeceğim. Bu kıssa açısından daha temel bir cevap vereceğim: Eğer ki Tanrı her şeyi biliyorsa. Ve eğer x kişisi bir kötülük yapacaksa isterse onu cezalandırabilir; bunda bir sorun varmış gibi gözüküyor. Biz insanlar zaten geleceği bilmediğimiz için kişileri işlemediği bir suçtan dolayı cezalandıramayız. Bir kişinin büyük olasılıkla kötü bir şey yapacağını düşünsek dahi cezalandıramayız çünkü kesin bir bilgiye sahip değiliz, en fazla o konuda bir önlem alabiliriz. Fakat kıssadaki Bilge Kul zaten Allah'tan aldığı bir güçle geleceğin birkaç noktasını kesinlikle bilen bir kişidir. O nedenle gelecekte bunu işleyeceğine dair bir şüphe zaten bulunmadığı için cezalandırılmıştır(Yeri gelmişken, "Allah geleceği biliyorsa biz yaptığımız şeyleri O'nun yüzünden yapıyoruzdur. Dolayısıyla bizim suçumuz yoktur." söylemini yazımızın 16. maddesinde cevaplıyoruz.). Kur'an, imansızlığın bir suç olduğuna ve imansızlara Dünya'da, imansız olduklarından dolayı ceza vermemiz gerektiğine dair hiçbir şey söylememektedir. Hatta bu konuda Dünya'da özgür olduğuna değinmekte ve bununla beraber kafirliğin -zaten kelime anlamından da hareketle- bir nankörlük olduğuna dikkat çekmektedir. Bu arada eğer "Ama Kur'an kafirleri öldürün diyor, ona ne diyorsunuz?" diyorsanız lütfen Kur'an'da Savaş Ayetleri yazımızı okuyunuz.

Herhangi bir kitabın söyledikleri bağlamından koparılırsa o sözler her yere çekilebilir. Hele ki bu durum Kur'an-ı Kerim gibi hitabi bir dile sahip bir kitap için çok daha büyük bir tehdittir.

Bilge Kul (Hz. Hızır) kıssasında da çok açıktır ki insanlar belirli bir detaya takılmış ve hikayenin anlatmak istediği asıl nokta bir kenara atılmıştır. Kur'an'ın diğer ayetlerinden ve bu ayetin bağlamından çıkaracağımız üzere; ayette, iyi gibi görülen şeylerin kötü şeyler olabileceği konusuna vurgu yapılmıştır ve bunun üzerinden mesaj verilmiştir. Dolayısıyla "İmansızların hepsini öldürün." gibi saçma sonuçların çıkarılması gayet mantık dışıdır. Kaldı ki o dönemin dili ve zemini çerçevesinde o çocuğun bugünkü bir ateist gibi değil de o dönemin puta tapan ve Müslümanlara savaş açan kimseler gibi bir zorba olduğu da düşünülebilir. Ayetin indiği tahmin edilen dönem içerisinde ayete bakacaksak; kıssa, Müslümanlara güç vermek için, "Size zorluk verecek gibi görünen şeylerde hayır, size hayır gibi görünen şeylerde de kötülükler olabilir. Allah bunları en iyi bilindir." anlamında bir mesaja sahiptir. Kur'an'ın imansızları öldürmek gibi bir emri yoktur; kıssa, verdiği mesaj çerçevesinde ele alınmalıdır.

13. VİDEONUN 15.07 – 15.51 DAKİKALARI

Efe'nin diğer bir iddiası şöyledir:

Ayetler okunduğunda şöyle bir sonuç çıkar ortaya: İman etmeyen kişi gözü mühürlendiği için iman etmiyordur. Tamam da, kolaylık dini denilen dinde Tanrı'nın kendini göstermemesi, iman etmeyenlerin işini zorlaştırmak için gözlerine perde çekmesi ne kadar mantıklıdır? Çok açık ki bu ayet insanları sorgulamaktan alıkoymak için vardır. Çünkü sorgulayan kişi Tanrı'nın hayal ürünü olduğunu görecektir.

Bu konu genel anlamda Kur'an'ın dilini ve bu konudaki bütün ayetlerini bilmeyi gerektirir. Fakat biz kısaca değineceğiz: Unutmamalıyız ki Kur'an'ın dili Allah merkezli bir dildir. Örneğin Enfal Suresi 17. ayette görüldüğü gibi:

[Savaşta] Siz öldürmediniz onları, Allah öldürdü. [Ok, taş vb.] Attığın zaman da sen atmadın, Allah attı. İnananları kendisinden güzel bir imtihanla denemek için yaptı bunu. Allah; işitendir, bilendir.

Fatalist (kaderci) bir anlayış Kur'an-ı Kerim'de açıkça reddedilmektedir. "Allah dilediği için gözlerimiz mühürlendi" ifadesi müşriklerin bir iddiasıdır. Oysa görüleceği üzere Allah-u Teâlâ onların kendi gözlerini mühürlediğini belirtmektedir. En'am Suresi'nin 148. ayeti şöyle demektedir:

O müşrikler "Allah dilememiş olsaydı biz de ecdadımız da O'na ortaklar koşmaz, kendi kendimize hiçbir şeyi de haram kılmazdık" ("Demek ki böyle inanıp böyle yapmamızı Allah dilemiş") diyecekler. Bunlardan önceki [bazı] toplumlar da peygamberlerini işte böyle yalanladılar, ama sonunda azabımızı tattılar. [Ey Peygamber!] De ki onlara: "Bizi bu konuda ikna edecek sağlam bir delile, iddianızı ispatlayacak ilahi kaynaklı bir bilgiye sahip misiniz? Şayet sahipseniz gösterin, biz de öğrenelim. Aslında siz hep mesnetsiz iddiaların peşinden gidiyor ve hep yalan uyduruyorsunuz.

Görüldüğü üzere "Bizim gözümüzü Allah mühürledi, biz hiçbir şey yapmadık." gibi iddialara sahip olan müşriklere bizzat Kur'an-ı Kerim "Hiçbir bilginiz yok, sadece uyduruyorsunuz!" demektedir. Gözünün mühürlendiğini söyleyen ayetler Allah'ın -haşa- hak-hukuk tanımadan bir kişi seçip o kişinin gözünü

mühürlediğini kastetmemektedir. Kendi yaptıkları nedeniyle [kendilerinin kendi] gözlerini mühürlediklerine vurgu yapmaktadır. Fakat bu vurgu Allah merkezli bir dil çerçevesinde yapılır. Ki muhtemelen bundan dolayı bağlamlarına ve o konudaki farklı ayetlere dikkat etmeyen insanlar ayetleri yanlış anlamaktadırlar. Kur'an-ı Kerim'in açık ve anlaşılır olması ise farklı bir durumdur, Efe tarafından doğru anlaşılmamıştır. Meselâ Zuhruf Suresi'nin 2-3. ayetine, Sad Suresi'nin 29. ayetine, Ta-ha Suresi'nin 113. ayetine, Duhan Suresi'nin 58. ayetine ve Yusuf Suresi'nin 1-2. ayetine bakalım:

Hak ve hakikati ortaya koyan bu kitaba (Kur'an'a) andolsun ki biz onu anlayıp kavrayasınız diye Arapça olarak indirdik.

[Ey Peygamber!] Bu Kur'an, insanlar ayetlerini düşünsün, aklıselim sahipleri öğüt alsın diye sana indirdiğimiz feyizli, bereketli bir kitaptır.

[Ey Peygamber!] İşte biz sana onu Arapça bir Kur'an olarak indirdik ve uyarı mesajlarımızı tekrar tekrar dile getirdik ki onlar (kâfirler) Allah'a ortak koşmaktan sakınsın yahut Kur'an onların ibret alıp gafletten uyanmalarına vesile olsun.

[Ey Peygamber!] Biz bu Kur'an'ı konuşup anlaştığın dilde indirmek suretiyle kolay ve anlaşılır kıldık ki [o kâfirler] düşünüp öğüt alsınlar.

Elif-Lâm-Râ. Bunlar mana ve mesajı açık ve anlaşılır Kur'an'ın ayetleridir. Biz onu anlayıp kavramanız için Arapça bir Kur'an olarak indirdik.

Anlayacağınız üzere bu ayetler dün-bugün-yarın yaşayan tüm insanlar için "Sen hiçbir ilim bilme, hiçbir araştırma yapma ama gel Kur'an-ı Kerim'i anla; işte o kadar kolay."

dememektedir. Ayetler, indiği çerçeve, “Biz size vahyi sizin bildiğiniz dilden gönderdik ve Allah’ın o muhteşem yaratmasını açıkladık. Hâlâ neyini anlamıyorsunuz!?” demektedir. Kur’an-ı Kerim’i anlamının iki yolu vardır: Bir kimsenin Müslümanca yaşaması için anlaması, bir kimsenin entelektüel biçimde anlaması. Müslümanca yaşaması için anlaşılacaksa zaten pek çoğumuz Kur’an-ı Kerim’in her koşulda haram kıldığı şeyleri bilmekteyiz ve bize önerdiği şeyleri de bilmekteyiz. Hırsızlığın kötü olmasından tutun fakirlere yardım edilmesinin iyi bir şey olmasına kadar pek çok hükmü bilmekteyiz. Fakat elbette değişen yaşam koşulları gereği insanlar sadece bununla yetin(e)miyor ve entelektüel bir şekilde anlama yoluna da koyulmak istiyor, bu oldukça normal bir şey. Fakat entelektüel bir biçimde anlamak, önemli araştırmalar yapmayı ve kendi yorumunuzun üzerine kafa patlatıp olabildiğince makul bir metoda sahip olmayı gerektirir. Bu konuda en büyük kaynak ilahiyat ile uğraşan, bu iş üzerine onlarca sene kafa patlatan insanlar olacaktır (eğer siz bir ilahiyatçı olmak istemiyorsanız). Bu durumda yapmanız gereken şey ilahiyatçıları dinlemek, merak ettiğiniz noktada neden öyle bir yorum yaptıklarını sormak, eğer herhangi bir mantık hatası veya metot açısından hata vs. yaptığını düşünüyorsanız o konu hakkında soru sormak olacaktır. Fakat hiçbir ilme vakıf olmadan, kimin neden öyle çevirdiğini sormadan bir-iki meal okuyup da alim olunamaz. Bu arada, bizi ruhban sınıfı yaratmak ile suçlayanlar da olacaktır onlara şimdiden cevap verelim: Biz din bilginlerinden oluşan ayrı bir toplumsal sınıfın olması gerektiğini savunmuyoruz. İnsanların nasıl ibadet edeceği gibi konular sonuçta kendilerine kalmıştır, kimse de başka bir kimsenin dini samimiyetini bir terazi ile ölçemez(Elbette o kişinin dine uymayan şeyler yaptığını düşünüyorsanız uyarabilirsiniz, fakat sırf farklı bir görüşe sahip diye bir insana “Sen kafirsin, zalimsin.” gibi ifadeler bir Müslümana yakışmamaktadır). Hatta biz her insanın bir şekilde dinin konularla içli-dışlı olması gerektiğini savunuyoruz. Ve hayatını normal bir şekilde yaşama uğraşında olan herhangi bir insan da bunu gayet başarabilir. Hatta bu

çerçevede, Kur'an-ı Kerim'i Arapça bilmeyen bir Türk'ün Arapça bilen bir Arap'tan daha iyi anlayabileceğine dair savunma yaptığımız Kur'an-ı Kerim'i Arapça Bilenler Daha İyi Anlar Argümanına Cevap yazımızı okuyabilirsiniz.

14. VİDEONUN 15.52 – 16.30 DAKİKALARI

Efe'nin diğer bir iddiası şöyledir:

Her yere peygamber geldiğinden bahsedilir fakat tarihte her yere peygamber geldiğine dair kayıtlar yoktur. Bu, "Her yere bir uyarıcı gelmiştir." ayetini yalanlamaz mı?

Bu iddianın bir benzerine bu yazımızın 7. maddesinde bir cevap verdik zaten. Aynı cevaplar bu iddia için de verilebilir.

15. VİDEONUN 16.31 – 16.47 DAKİKALARI

Efe'nin diğer bir iddiası şöyledir:

Neden önemli etik konularda Kur'an'da bir yasaklama yoktur? Mesela tecavüz, pedofili... Hatta neden birçok hastalığa yol açan akraba evliliği yasaklanmamıştır?

Zinanın dahi büyük bir günah olduğu(Bkz. İsra Suresi 32, Nur Suresi 2, Furkan Suresi 68) bir dinin tecavüzü kabul edebileceğini düşünmek saçmadır. Bunun dışında, evli çiftlerin aralarındaki bağları konu alan ayetlerden yola çıkarak eşlerin tecavüz etmesinin yanlış olduğu da çıkarılabilir. Kaldı ki böyle bir şeyin oldukça ahlâksız bir şey olduğu Kur'an'ın indiği dönemde de zaten bilinmekteydi(Bu konuyu daha iyi

anlamak için yazımızın 18. maddesini bir gözden geçiriniz.). Fakat üstte belirttiğimiz şeylerden de Kur'an'dan bunun günah olduğu çıkarılabilir. Kaldı ki Yusuf Suresi'nde Hz. Yusuf'a bir kadının tecavüz ettiği aktarılır ve bu taciz olayı aktarılırken tecavüz hiç de övülmez. Tam tersine pis bir iş olduğu vurgulanır(Bkz. Yusuf Suresi 24). Bununla beraber, Kur'an-ı Kerim'i modern kabullerin çerçevesinde ele almak bir anakronizmden ibarettir. Daha bir-iki yüzyıl öncesinde bile pek çok insan çocuk yaşlarında evlenmekteydi. Çünkü aile ve toplum yapıları bizimki gibi değildi. Çocuk bir kimse evlilik için uygun görülüyordu.[5] Fakat bunun ahlâksız kabul edilmesi modern zamanlarda olmuştur. Hatta belki de ileride 25 yaşlarının altında evlenmek ahlâksızlık kabul edilecektir. Sonuç olarak bu durum dönemden döneme değişiklik gösterir, Kur'an-ı Kerim kendi döneminde açıkça bir haksızlık olmamışsa herhangi bir uygulama üzerinde düzenleme (tashih) yapmamıştır. Çünkü Allah'ın amacı bir toplumun kendi toplum yaşantısına göre uygun gördüğü bir şeyi değiştirmek değildir. Bu konuda Nisa Suresi'nin 25. ayeti şöyle çarpıcı bir ifade kullanmaktadır:

İçinizden hür mümin kadınlarla evlenmeye maddi gücü yetmeyenler, elinizin altındaki mümin cariyelerle evlenebilirler. Allah sizin kadrinizi imanınızla bilir. Sonuçta hepiniz mümin olarak birsiniz. İffetli ve namuslu olmaları, zina etmemeleri, gizli dost tutmamaları şartıyla ve aynı zamanda efendilerinin iznini alarak o cariyelerle evlenin; örfe uygun olarak mehirlerini de verin. Evlendikten sonra zina ederlerse, onlara verilecek ceza zina eden hür mümin kadınlara uygulanan [yüz sopa] cezasının yarısıdır. Mümin cariyelerle evlenme izni, zinaya düşme korkusu yaşayan bekarlar içindir. Ancak şu da var ki bekarlığa katlanmanız cariyelerle evlilik yapmanızdan daha hayırlıdır. Allah çok affedicidir, çok merhametlidir.

Yani Allah'ın nezdinde sizin toplumsal görüşünüzün bir değeri yoktur; sizin nasıl bir insan olduğunuzun, Allah'a inanç noktasında ne kadar samimi olduğunuzun önemi vardır. Günümüz toplumunda elbette çocuklarla evlenmek berbat bir durumdur. Fakat bundan 1400 yıl önce çok değişik bir aile ve toplum yapısına sahip olan bir coğrafyada bunun böyle olacağını iddia etmek tarihi verileri çöpe atmaktır. Henüz birkaç yüzyıl önce toplumsal yaşamın büyük oranda değiştiği unutulmamalıdır. Bu zamanki insanların ihtiyaçları ve istekleri yüzyıl öncesinden bile oldukça farklıdır. Toplum yaşantımızın değişmesiyle birlikte bazı konulardaki ahlâki tutumlarımız da değişmiştir. Daha birkaç yüzyıl öncesine kadar çocuk gelinlerin olması o zamanki toplum yapısından ötürü neredeyse tüm dünyada kabul edilmekteydi. Fakat bugünkü toplum yaşantısı da neredeyse tüm dünyada çocuklarla evlenmeyi ahlâksız görmektedir.

Akraba evliliklerinin neden yasaklanmadığı konusuna gelirsek, Nisa Suresi'nin 23. ayeti şöyle demektedir:

[Ey Mümin erkekler!] Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek ve kız kardeşlerinizin kızları, süt anneleriniz ile süt kız kardeşleriniz, karılarınızın anneleri, kendileriyle zifafa girdiğiniz eşlerinizin [eski kocasından] olan ve sizinle aynı çatı altında yaşayan üvey kızlarınızla evlenmeniz haramdır. Fakat evlenip zifafa girmeden ayrıldığınız eşlerinizin kızlarıyla evlenmenizde sakınca yoktur. Öz oğullarınızın eşleriyle [gelinlerinizle] evlenmeniz de haramdır. Keza iki kız kardeşle aynı anda evlenmeniz de haramdır. Geçmişte yaptığınız bu tür evlilikler artık geçmişte kaldı. [Bilin ki] Allah size karşı çok affedici, pek merhametlidir!

Burada gördüğünüz üzere örneğin kuzenlerle evlenmek haram kılınmamıştır. Peki kuzenlerle evlenmek genel olarak

hastalıklı çocukların doğmasına yol açmaz mı, bu neden yasaklanmamıştır? Bu tarz evlilikler kesinlikle hastalıklı çocukların doğmasına yol açmazlar fakat hastalıklı çocukların doğma olasılığı bu tip evliliklerde daha yüksektir.[6] Bir kere, İslâm'da helal olan her şeyin yapılması gerektiği gibi bir şey elbette ki düşünülemez. Örneğin resmi bir toplantıya tavşan kostümüyle gitmeniz helaldir fakat bu insanlar tarafından tercih edilmez. Efe'nin sorusu "Hastalıklı çocuklar doğabilir, neden haram değil?" şeklindedir. Akraba evliliğinde ahlâki bir sorun kendisi de görmemektedir; pek çoğu insan da ahlâki bir sorun görmemektedir. Hastalıklı çocukların doğması olasılığı insanlara kalmıştır. İnsanlar bu riskten şüpheleniyorsa evlenmeyebilirler ya da en azından çocuk yapmayabilirler.

16. VİDEONUN 16.48 – 17.07 DAKİKALARI

Efe'nin diğer bir iddiası şöyledir:

İbrahim'in çocuğunu kesmesi Tanrı tarafından istenmiştir. Bu kadar itaatkar olmak da övülmüştür hatta. Bu, övülecek bir özellik midir?

Öncelikle, bir kimse Tanrı'nın varlığına inanıyorsa zaten onun için Tanrı'dan daha değerli bir şey olmamalıdır. Allah bu açıdan Hz. İbrahim'i denemiş olabilir. Elbette ki Allah da çocuğun kesilmesi gibi bir şeyi istememektedir. Allah'ın Hz. İbrahim'e çocuğunu kesmesi konusunda kesin bir emri varsa, bu ne mantıkla ne de vicdanla çelişen bir şeydir. Çünkü bu emrin amacı çocuğun kesilmesi değil, Hz. İbrahim'in çok sevdiği bir şeyden vazgeçip vazgeçmediğini denemektir. Zaten o nedenle Hz. İbrahim çocuğu kesmeye kalkışsa da buna engel olunmuştur, denebilir. Fakat ben Allah'ın, Hz. İbrahim'e oğlunu kesme emrinde bulunduğunu düşünenlerden değilim. Hz. İbrahim ve oğlu

-ki kıssada geçen oğul muhtemelen İshak'tır- arasında geçen bu olay, Saffat Suresi 99-108. ayette şöyle yer almaktadır(Ayetler anlam ekseninde çeviri olduğu için kelimesi kelimesine değil, anlamca çeviridir):

İbrahim [bu tuzaktan kurtulduktan ve kavminin yola gelmeyeceğini anladıktan sorıra], "Ben rabbime, [baskı ve zulme uğramaksızın] O'na rahatça ibadet edebileceğim bir yere gidiyorum. O bana mutlaka bir yol gösterecektir." dedi. "Rabbim! Bana hayırlı, faziletli kullarından olacak bir evlat bağışla." Biz de ona yumuşak huylu [Sabırlı, ağır başlı] bir evlat bağışlayacağımızı müjdeledik. O evlat, babasının yaptığını anlayacak, onunla bir şeyleri paylaşacak yaşa geldiğinde İbrahim, "Canını oğlum!" dedi, "Rüyamda seni kurban ettiğimi görüyorum. Bir düşün, bu işe ne dersin?", "Babacığım!" dedi, "Sana emredilen şeyin gereğini yap, Allah'ın izniyle benim sabırlı biri olduğumu göreceksin." Nihayet ikisi de Allah'ın emrine tam bir teslimiyet gösterdi. İbrahim, oğlunu şakağı üzere yatırınca ona şöyle seslendik: "Ey İbrahim! [Sen bu teslimiyetinle] rüyanın gereğini yerine getirmiş oldun. [Oğlunu kurban etmekten seni muaf tuttuk.]" Biz teslimiyet sahibi kullarımızı işte böyle mükafatlandınız. Hiç şüphe yok ki bu gerçekten zor bir imtihandı. Biz çocuğun yerine fidye olarak İbrahim'e değerli bir kurban kesmesini emrettik ve onun da [tıpkı Nuh gibi] sonraki nesiller arasında hep övgüyle anılmasını sağladık. Selam olsun İbrahim'e! Evet, biz teslimiyet sahibi kullarımızı işte böyle mükafatlandınız.

Ayetlerde görüldüğü üzere, Allah'ın Hz. İbrahim'e "Oğlunu kes" gibi bir emri bulunmamaktadır. Peygamberler kimi zaman rüya yoluyla kimi zaman da farklı yollarla vahiy almaktadırlar. Hz. İbrahim rüyasında oğlunu kestiğini soruyor ve bu konuda sonradan oğluna da danışıyor. Burada önemli bir nokta; hiçbir peygamber emir aldığı anda bir başka kimseye "Sen bu konuda ne

düşünüyorsun?” diye danışmazlar. Zaten o emir Yüce Allah’tan gelmektedir ve direkt olarak uygulanır, insanların düşüncelerine başvurmak bu açıdan mantıksız olacaktır. Hz. İbrahim’in oğlu da “Sana ne emrolunuyorsa onu yap, ben sabredenlerden olacağım.” gibi bir karşılık vererek kendisinin de Allah’a teslim olduğunu söylüyor. Unutmayalım ki Hz. İbrahim’in oğlunun burada o emrin Allah’tan gelip gelmediğine dair bir bilgisi yoktur. Kendisi, babasının Allah’tan bir vahiy geldiğine dair algısına karşılık olarak “Sana bir şey emrolunuyorsa onu yap, eğer Allah emrediyorsa ben ona uyarım.” demektedir. Ayetlerden Allah’ın Hz. İbrahim’e oğlunu kesmesi konusunda bir emir verdiğine dair hiçbir sonuç çıkmamaktadır. Öyle olsa bile zaten bir sorun olmasa da, öyle düşünmemiz için sağlam bir gerekçe hiçbir ne Kur’an ayetlerinden, ne de hadislerden verilebilir. Bununla beraber, ayetlerin aktarmaya çalıştığı temel mesaj da gayet açıktır, ayetler bir nevi şunu söylemektedir: Allah’a inandığınızı söylüyorsunuz da eğer salih kullardansanız sizin için en önemli olan maddi şeyden bile Allah için vazgeçemiyor musunuz? Şunu da unutmayalım, hiçbir müfessir bu kıssadan “Oğlumuzu kesmeliyiz.” gibi bir sonuç çıkarmamıştır.

17. VİDEONUN 17.08 – 17.41 DAKİKALARI

Efe’nin diğer bir iddiası şöyledir:

Dualar neden işe yaramaz?

Kur’an-ı Kerim’de dua edilmesine dair atıf varken duanın gerçekleşecek şeyleri değiştirdiğine dair net bir atıf yoktur açıkçası. Peygamberler hep dua etmişlerdir ve kimi zaman duaları kabul olmuştur. Fakat burada şunu anlamamız önemlidir: Duanın amacı olayları değiştirmekten ziyade kişinin Allah’ın varlığını ve her şeyin O’nun sayesinde olduğunu farkına

varması ve önemli olan bu konuyu dikkate alarak yaşamasıdır. Dua, kişinin kendisini yaratan varlıkla bütünleşmesini sağlayan güzel bir ibadettir. Zaten eğer her şeyi yaratan bir varlığa inanıyorsanız ve bunun neticesinde bir amaç doğrultusunda yaşadığınıza inanıyorsanız o varlığa dua etmek ve onunla bir bakıma konuşmak çok değerli ve dua eden kişiyi mutlu edecek bir histir. Duanın temel amacı da budur diyebiliriz. Şunu da hiç unutmamalıyız: Peygamber -ve hatta peygamberler- hiçbir zaman evlerinde oturup da işleri dua ederek geçirtmemişlerdir. Kendileri her zaman çaba sarf etmiş ve emek harcamış, bunun üstüne dua etmişlerdir. Gerçekleşen olaylar kötü yönde gerçekleşse de kötü yönde gerçekleşse de çabalamayı hiçbir zaman bırakmamışlar ve dualarına da aynı şekilde devam etmişlerdir. Bu durum da duanın hangi açıdan önemli bir ibadet olduğunu ortaya koymaktadır.

Duanın kaderi değiştireceğine dair görüş(Örneğin evimize bir hırsız girecekse belirli bir dua ederek hırsızın girmemesini sağlamak), kaderi önceden belirlenmiş olarak gören ve duayı da bu kaderi değiştiren bir ibadet olduğunu söyleyen görüşten açığa çıkmaktadır. Oysa, kaderin daha önce belirlendiğine dair olan görüş bence hatalıdır. Öncelikle şunu bildireyim, "Benim suçum ne, Allah belirlemiş yaptığımı" ifadesi müşrikler tarafından söylenmektedir ve Kur'an'da buna açıkça karşı çıkılmaktadır. Çünkü, yaptığımız şeyleri Allah belirlememiştir. Allah belirli bir düzene(Kader de buna denir zaten. Bkz. Kamer Suresi 49) göre yaratmıştır her şeyi. Bu düzen, doğa yasalarıdır diyebiliriz. Şöyle düşünebilirsiniz: Bir hesap makinesinde 0'dan 9'a kadar rakamlar olacağı belirlenmiştir. Fakat bu rakamlardan nasıl bir sayı elde edileceği belirlenmemiştir. Yüce Allah da sadece doğa yasalarını belirlemiştir fakat bu yasaların nasıl kullanılacağını belirlememiştir. Meselâ yüksek bir binadan atlayınca yaralanmamızın kütle çekiminin olması, basıncın

olması, basınçtan etkilenen bir vücuda sahip olmamız gibi farklı doğa yasaları ile bağlantısı vardır. Fakat Allah sizin o binadan atlayacağınızı belirlememiştir, o doğa yasalarını belirlemiştir. Siz o doğa yasaları dahilinde ne yapacağınızı seçmektesiniz. Meselâ o binadan atlayıp atlamamak size kalmıştır, atlarken belki paraşüt giyinir ve kurtulabilirsiniz, ya da çok korunaklı bir elbise giyinerek daha hafif yaralarla atlatabilirsiniz vs. Fatalist bir anlayışın müşrikler tarafından savunulduğunu belirtmiştik. Üstte En'am Suresi'nin 148. ayetini örnek vermiştik, burada da Zuhuruf Suresi'nin 20. ayetini örnek verelim:

Yine onlar, "Rahman dilemeseydi biz onlara[Putlara] tapmazdık." diyorlar. Halbuki onlar bu iddialarıyla ilgili hiçbir bilgi sahibi değiller; sırf atıp tutuyorlar.

Yani, biz yaptığımız şeyleri Allah biliyor diye yapmıyoruz; bizlerin zaten yapacağı şeyleri Allah biliyor. Pek çok kişi Allah'ın bilmesiyle, o şeyi belirlemesini karıştırıyor. Oysa ki bunlar iki farklı konudur. Allah yaptığımız şeyleri belirlememektedir, bilmektedir. "Biz daha var olmadan -eğer ki o şeyi belirlemiyorsa- nasıl bilebilir ki?" diye sorarsanız, biz insanlar ancak bir şey gerçekleştikten sonra o şeyi bilebiliriz. Örneğin Ahmet ile Ayşe'nin çocukları Mehmet'in gözlerinin yeşil olup olmayacağını ancak Mehmet doğduktan sonra bilebiliyoruz. Ancak Tanrı için böyle bir durum geçerli olmayabilir. Allah'ın, Ahmet ile Ayşe'nin çocuğu Mehmet'in gözlerinin yeşil olacağını bilmesi, Allah'ın onu daha Ahmet ile Ayşe bile var olmadan önce öyle ayarladığı anlamına gelmez. Konuyu anlamanız açısından basit bir örnek vereyim: Diyelim ki yüzlerce yıl yaşayacak olan bir uzaylı var. Biz de bir insan olarak 70 yıl yaşıyoruz. Bu uzaylı bizim hayatımızı kayıt altına alıyor ve geçmişe giderek -örneğin 60 yıl geçmişe giderek- bizim hayatımızın kaydını babasına izletiyor. Şimdi, biz, o kayıttaki bizim yapacağımız şeyler bulunduğu için mi

onları yaptık yoksa zaten biz onları yapacağımızdan/yaptığımızdan dolayı mı o olaylar o kamera kaydında var? Bence çok açıktır ki ikincisi (Biz o şeyleri yapacağız diye onlar kayıta var). Yani bizlerin özgür iradesini, yapacağımız şeylerin o kayıta olması hiçbir şekilde etkilemiyor. Bu mantığı anlamak çok önemli. Normalde bir varlığın olan şeyleri önceden bilmesi bize garip gelir. O şeyleri ancak o ayarlamışsa o kadar kesin bilebilir diye düşünürüz. İşte bu kısıtlanmış algıyı Tanrı'ya da atfettiğimiz için "Tanrı biliyorsa, benim yaptığım kötülükler onun suçudur." gibi saçma söylemler ortaya çıkıyor. Normalde önce neden olur, sonra da sonuç gerçekleşir. Fakat Tanrı her şeyi bilen ve mutlak kudretli bir varlık olduğu için, sonuç bu konuda önce geliyor, sonraysa neden. Yani, Tanrı'nın olacak olan şeyi bilmesi (Sonuç) ve bizlerin o şeyi gerçekleştirmesi (Neden) şeklinde ilerliyor. Ama dikkat ediniz ki sonuç, nedene bağlıdır. Yani, her ne kadar sonuç, nedenden önce gelse de nedene bağlıdır. Açık bir şekilde ifade etmek gerekirse; Tanrı olan/olacak olan şeyleri kendisi ayarladığı için değil, bizler o şeyleri gerçekleştireceğimiz/gerçekleştirdiğimiz için biliyor. Ra'd Suresi'nin 11. ayeti şöyle söyler:

Her insanın önünde ve ardında onu takip eden ve yaptığı işleri Allah'ın emri uyarınca bir bir kaydeden melekler vardır. Bir toplum kendi durumunu değiştirmedikçe Allah o toplumun durumunu değiştirmez. Bununla birlikte Allah bir topluma ceza vermeyi dilediğinde hiçbir güç bunu engelleyemez. Böyle bir durumda onları Allah'ın azabından hiç kimse koruyup kurtaramaz.

18. VİDEONUN 17.42 – 25.20 DAKİKALARI

Efe şöyle söylüyor:

Bu [Daha demin belirttiğimiz] çelişkilerin farkında olanlar Kur'an'dan yalandan mucizeler çıkarırlar ve ateistleri

akıllarınca dinde tutmaya çalışırlar.

Öncelikle, ayetlerde ne mantıksal bir çelişki ne de başka türde bir sorun olmadığını gördük. Bu üstteki iddialar oldukça bayağı iddialardır. Bunun dışında, gerçekten de kimi insanlar ayetleri bağlamlarından kopararak yalandan mucizeler çıkarmaya çalışmaktadırlar. O konuda Efe'nin bu dakikalarında söylediği şeylere hemen hemen katılmaktayım. Kur'an-ı Kerim'den ayetlerin bağlamını kopararak mucizeler çıkarmaya çalışmak dine yapılan büyük bir hakaret ve tahriftir. Örneğin "Demiri indirdik..." diyen ayeti "Demir uzaydaydı, Dünya'ya indirildi. İşte ayet ondan bahsediyor. Bilimsel olarak bu çok doğrudur, demir uzaydan Dünya'ya gelmiştir." gibi şekillerde anlayan bilimsel tefsirci görüş, Kur'an-ı Kerim'in önemini anlayamamış ve modern dönemin istekleri üzerine ayetleri yoğurmaktadır. Allah-u Teâlâ örneğin Ali İmran Suresi'nin 191. ayetinde çevremiz (doğa) hakkında düşünmenin, yaratılış hakkında düşünmenin güzel bir şey olduğunu vurgular fakat ayetlerden bilimsel veriler çıkartmak çok daha farklı bir şeydir. Hadid Suresi'nin 57. ayeti şöyledir:

Yemin olsun Biz peygamberlerimizi açık seçik delillerle gönderdik, beraberlerinde vahiyler indirdik ve insanlar arasında adaleti tesis edecek ölçüler belirledik. Ayrıca insanlara birçok faydası olan demiri de indirdik. Allah bütün bu nimetleri kendi dinine ve elçilerine kimlerin ihlas ve samimiyetle destek vereceğini ortaya çıkarmak için lütfetti. Şüphesiz Allah çok güçlü ve kudretlidir.

Ayette geçen "demiri indirdik" (وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ) sözünden dolayı kimi "tefsirciler" ayetin, demirin uzaydan Dünya'ya indirildiğini ve demirin en başta Dünya'da bulunmadığını kastettiğini söylemektedirler. Hatta bu ayette

birçok bilimsel mucize olduğunu iddia ederek şunu söylerler:

1. Kur'an'da her harfin sayısal bir değeri vardır. Demirin(Hadid) sayı değerine bakarsak şöyledir: 8(Ha)+4(Da)+10(Ye)+4(Da). Bunların toplamı demirin atom numarası olan 26'ya tekabül eder.
2. Hadid Suresi'nin başından demirden bahseden 25. ayete kadar tam 26 kere "Allah" kelimesi geçer.

Hatta demirin izotoplarından da bu ayette bahsedildiğinden söz ederler ve şöyle söylerler:

1. İngilizcedeki "the" takısı gibi belirlilik anlamına gelen, Arapçadaki "el" takısı ile birlikte demirin(Hadid) sayı değeri 57 çıkar. Şöyle ki: 1(Elif)+30(Lam)+8(Ha)+4(Da)+10(Ye)+4(Da). Sonuç 57 çıkar ve bu demirin izotoplarından bir tanesidir.
2. Hadid Suresi, Kur'an-ı Kerim'in 57. suresidir. Bu, demirin izotoplarından birine işaret eder.
3. Hadid Suresi, Kur'an-ı Kerim'in sondan 58. suresidir. Bu da demirin izotoplarından bir tanesidir.

Açıkçası bu şekildeki mucize iddiaları oldukça hatalıdır. Allah-û Teâlâ bu ayette demirin uzaydan Dünya'ya indirilmesini kastetmemektedir. "İndirmek" (وَأَنْزَلْنَا) anlamına gelen ve *enzelnâ* ifadesi örneğin Zümer Suresi'nin 6. ayetinde 4 çift davarın indirildiği belirtilirken, Furkan Suresi 48. ayette yağmurun indirildiği belirtilirken, A'raf Suresi 26. ayette elbise indirildiği belirtilirken ve daha birçok ayette birçok farklı şey için kullanılmaktadır. Bu ifade, örneğin "gökten size elbise indirdik" anlamına gelmemektedir. Bu ifade, "sizin işinize yarayacak, sizler için önemli olan elbiseler yapabileceğiniz şeyler yarattık" anlamına gelmektedir. Bu ifadenin anlamı, anlayacağınız üzere, *size lütfettik* şeklindedir. Hadid Suresi'ndeki ilgili ifade de "Size demir

lütfe ettik. Demir sizin çok işinize yarayan bir maddedir. Gider de onunla size fayda sağlayacak aletler yaparsınız.” şeklinde bir anlam barındırmaktadır. Ayet, bağlamından koparılarak okunursa ayetten her şey çıkarılabilir ne yazık ki. Kur’an-ı Kerim’i anlamak demek, ayetlerin bahsettiği ilk anlama inmek ve ayetler Peygamber’in yaşamı çerçevesinde geliştiği ve yaşam bulduğu için de o dönemdeki halkın üzerinde bu ayetin üzerindeki etkisi nedir ona bakmak demektir. Ayetler eğer bu bağlamda ve sözlü metin olarak indiği unutulmayarak okunulursa işte o zaman Kur’an-ı Kerim hayatta bulması gereken yeri bulacaktır. Ne bu tip bilimsel tefsirler, ne de ayetlerin bağlamından koparılan “Allah özgür irademiz yok diyor, A’raf Suresi’nin 179. ayetine bakın.”, “Allah kafirleri öldürün diyor, sadist Allah.”, “Hızır kıssasında masum bir çocuk öldürülüyor sırf imansız olacak diye. Demek ki Allah imansızları öldürmeyi iyilik olarak görüyor.” gibi, ayetlerle alakasız iddiaların bir değeri var.

Yazımda Kur’an-ı Kerim’in sözlü metin olduğunun unutulmayarak okunması konusuna çokça atıfta bulunduk. Neden bu konuyu bu kadar önemsiyoruz? Bu konuda çok detaylıca konuşulabilir fakat temel olarak anlamanız açısından şöyle bir alıntı yapalım:

Kitabî dil hitabî dilden farklıdır; bağlamın esas olduğu hitabî dilde belirtilmesine gerek olmayan zaman, mekân gibi hususlar, halkın ortak geçmiş tecrübeleri, toplumun konu hakkındaki ortak bilgileri, kelimelere dökülmesine gerek olmayan, yani, konuşanların ve dinleyenlerin diğer noktalar sayesinde paylaştığı anlamlar yazılı dilde veril(e)mediği, yani muhataba yansıtılmadığı için, hitabî dilin muhatapları tarafından rahatça anlaşılabilir mâna/mesaj, yazılı metnin bağlamadan bîhaber muhatapları tarafından anlaşılabilir; böylece, bilimselci yorumlarda olduğu gibi gerçek anlamlar alâkası olmayan saçma sapan anlamlar ortaya çıkar; çünkü, yazılı metin hepsine müsaittir, çok su götürülebilmekte, hepsini kaldırabilmektedir. Nitekim iç savaşlarda Kur’an’ın

bağlamından habersiz cahil kitleler(Havâric), ilgili ayetlere alâkasız anlamlar atfettikleri için Hazret-i Peygamber'in dizinin dibinde yetişen âlim sehabiler "Kur'an'ın gerçek anlamının sağlanması" demek olan sünneti esas almışlardır.[7]

Anlayacağınız üzere, Kur'an-ı Kerim'in Peygamber'in hayatıyla birlikte okunması ve ayetlerin o dönemdeki Arap toplumuna ne şekilde yenilikler getirdiğinin anlaşılması gerekmektedir. Resullerin hikâyelerinden bahseden ayetler dahi bu şekilde bir zemin bulmaktadır. Çünkü, hikâyelerden bahseden ayetler de Peygamber evinde otururken öylesine inmemiş, o hikâyeler de bir bağlam üzerine anlatılmaya başlanmıştır. Efe, bu dakika aralıklarının bir yerlerinde "Ayetlerin çevirilerinin yanlış olduğunu söyleyip ayetleri bükerek." diyor. Evet, yeni dönemde bunlar çokça yapılıyor. Fakat şu da unutulmamalıdır ki ilk dönem tefsirlerden kaynak alarak ve farklı ayetleri değerlendirerek ve o ayetin bağlamı değerlendirilerek kimi zaman farklı sonuca ulaşılabildiği de olunuyor. İşte burada kişilerin yapması gereken, "Ayet şöyle anlaşılmalıdır çoğunlukla ama şu ve şu nedenlerden dolayı böyle anlaşılması değil, şöyle anlaşılması daha mantıklıdır." diyen her insana "Sen ayetleri büküyorsun." demek değil, iddialarını ne şekilde delillendirdiklerine ve akıl yürütmelerinin doğru olup olmadığına bakmalarıdır. Unutulmamalı ki, Kur'an'ın entelektüel bir biçimde anlaşılması(Örneğin "Allah neden yemin ediyor?" sorusunun cevabını almak gibi) belirli ilimler bilinerek ve doğru bir akıl yürütmeye ve sağlam bir metotla olabilir. Halktan, bu ilim dalları konusunda hiçbir şey bilmeyen insanların ayetleri yorumlaması ve/veya anlamlandırması çok bayağı bir uğraştır, hiçbir işe yaramaz. Açıkçası kimi ateist sitelerde de oldukça rastlıyorum, ayetleri alıp evirip çevirip bir şekilde çelişki iddiası çıkarıyorlar yahut ayetin hiç bahsetmediği, alâkası olmayan bir manaya ulaşıyorlar. Bu, ayetlerin bağlamından koparılması durumu kimi zaman teistler tarafından yapılsa da ayet

çelişkisi arama peşinde olan [yeni] ateistler tarafından bunun kat be kat fazlası yapılıyor. Kimi ateistler neredeyse Kur'an-ı Kerim "Aklını başına al." deyince "Akıl zaten baştadır, bilimsel çelişki var." diyecek hale gelmiştir; günlük dilin özelliklerini istismar etmektedirler. Lütfen, ilgili ilim dalları üstüne araştırma yapmadan bu alanlar hakkındaki bilginizden çok daha büyük görüşler belirtmeyiniz. Ve, bir konuyu eğer halktan bir insan olarak anlamak istiyorsanız da akademik camiada saygın insanların neler konuştuğuna göz gezdiriniz. Nasıl ki evrim teorisi, evrim teorisi "hakkında" sadece Risale-i Nur'u okumuş bir manavdan öğrenilmiyorsa tefsir gibi ilimler de bu alanda bir-iki tane [saçma] kitap okumayla öğrenilmiyor. Efe'nin gerçekten en ilginç yanlarından biri de o ki bu kadar senedir din ile ilgilenip ne din felsefesi konusunda ne de teoloji konusunda bilgili olması. Aynı şey Türkiye'deki diğer popüler ateist topluluklarda da ne yazık ki hakim(Bkz. Karikateist, Ateizm Derneği vb.).

19. VİDEONUN 25.21 – 25.50 DAKİKALARI

Efe burada cinci hocaları eleştiriyor ve cinlerin bilimsel bir kanıtının bulunmadığından söz ediyor. Öncelikle, cinler bilimsel bir konu olmadığı için bilimsel bir kanıtı da elbette bulunamaz. Felsefi bir kanıtla gelirsek, bizler, Tanrı'nın varlığına ve Kur'an-ı Kerim'in doğruluğuna dair sunduğumuz kanıtlardan bir tümevarım yaparak cinlerin var olduğunu söylüyoruz zaten. Yani cinler üzerinden Tanrı'nın var olduğu ya da var olmadığı konusunda bir kanıt çıkarılamaz; Tanrı'nın var olduğu ya da olmadığı kabulü üzerinden cinlerin olduğuna ya da olmadığına inanılır. Elbette "cin" kelimesinin anlamı üzerine konuşulabilir fakat biz Efe Aydal'ın kastettiği bağlamda ele alıyoruz. Bu arada cinci hocaların para kazanma uğruna bazı konuları çarpıtmaya çalışması gibi, bu tarihte hep yapılmıştır ve yapılacaktır. Çünkü din, insanların duygularını istismar etmek için rahatça kullanılacak bir alandır. Kur'an-ı Kerim'in indiği dönemde de bunun olduğunu göstermek

adına Tevbe Suresi'nin 34. ayetini ifade etmek hatalı olmayacaktır:

Ey Müminler! O ahabânın ve ruhbanlann çoğu haram kazanç yollarıyla insanların mallannı yerler, üstelik [haramlara helal diyerek] insanları Allah yolundan saptınlr. [Ey Peygamber! İşte o hahamlar ve rahipler gibi,] altın ve gümüşü biriktirip Allah yolunda harcamayanları acıklı/elemlı bir azapla müjdele.

20. VİDEONUN 25.51 – 27.55 DAKİKALARI

Efe'nin bu dakikalardaki söylemleri daha çok siyasi ve duygusal eleştirilerden oluşuyor. O nedenle üstüne konuşulmasını gereksiz buluyorum. Fakat, videonun son kısmında şöyle bir şey iddia ediyor:

Allah kendisine itaat etmeyenlerin başına felaketler mi getiriyormuş, onları yıldırımlar mı çarpıyormuş? Gelsin o zaman beni de çarpsın. Tapmıyorum... İtaat etmiyorum... Korkmuyorum...

Burada çok açıktır ki Efe yine duygusal bir hamle yapıyor ve ateist olmaktan korkan insanlara psikolojik bir güç vermeye çalışıyor. Fakat burada söyledikleri gerçekten oldukça saçmadır. Üstteki felsefi söylemlerden sonra böyle duygu sömürüsü kısmının olması çok itici olmuş. Burada söyledikleri de saçmadır, saçmadır çünkü Allah itaat etmeyenlere itaat etmedikleri o anda veyahut yaşadıkları diğer süre boyunca başlarına bir felaket getirileceğini söylemiyor. İmtihan dünyasında bir Müslüman ile bir ateistin, bir Hristiyan ile bir agnostiğin arasında hiçbir fark yoktur. Fark zaten imtihan dünyasında değil, ahiret dünyasında olacaktır. Dinin o yönde bir iddiası olmadığı halde Efe'nin dinin öyle bir iddiası

varmış gibi göstermesi [Efe'nin bu videonun başında beri defalarca yapmış olduğu] korkuluk safsatasıdır. Allah'ın peygamberlerin olduğu dönemlerde böyle şeyleri gerçekleştirmesi şimdi de gerçekleştireceği anlamına gelmez. Bu felaket ve mucize olayları peygamberler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir yalnızca. Dolayısıyla son peygamber olan Hz. Muhammed öldükten sonra bu tip olayların gerçekleşmeyecek olmasını beklemek en makul beklenti gibi durmaktadır.

Son olarak video hakkında genel bir yorumumu söyleyeyim: Videonun amacının insanları biraz da olsa düşünmeye itmek olduğunu ve bu noktada -beklendiği gibi- yüzeysel bir içeriğe sahip olduğudur. Bunda sorun yok, neticede şu an yazdığım yazı da konuların içeriğini çok derin bir şekilde ele almıyor. Fakat benim Efe Aydal'ın videosunda gördüğüm sorun bahsettiği konuları yanlış yönlendirecek şekilde ele alması veya anlatırken oldukça duygu sömürüsü yapması. Öyle görünüyor ki bu video "Sen benim dedeme maymun mu dedin? Asıl maymun sensin." diyen bir kimsenin seviyesinde yapılmış gibi duruyor. Bu seviyenin üstünde olan, azıcık da olsa din felsefesine dair bilgisi bulunan bir kimse için videodaki çoğu iddia ve ele alınış biçimleri ya çok yüzeysel(ve dolayısıyla konunun asıl noktasını kaçırıyor) ya da yanlış yönlendirme yapılıyor. Bana öyle görünüyor ki bu videodansa Kırmızı Hap serisinin diğer videoları daha iyi seviyede. Fakat özellikle de bu videosunda genel bir hitaba sahip. Ve videoda bu kadar yanlış yönlendirmenin, konulara çok dar açıdan bakmanın olması beni rahatsız ediyor. En azından eleştirileri dar açıdan cevaplayıp da bilgi seviyesi düşük bir seviyeye hitap ettiği açıkça söyleseydi benim açımdan sorun olmazdı. Fakat Efe bu videoyu çok değerli bir giriş videosu gibi ele alıyor(En azından yayımlandığı zaman için söylüyorum. Şu anda Efe bu konuda ne düşünüyor bilmiyorum), oysa video oldukça düşük seviyede. İddia ettiği pek çok şey ya din felsefesindeki dindarlar tarafından savunulmuyor ya da onun zannettiğinden ya da en

azından ele aldığı şekilden çok farklı bir biçimde savunuluyor. Tabii bunun dışında güzel birkaç iddia da yok değil videoda. Fakat onlar da güzel bir şekilde ele alınmıyor. Bu durumu videonun amacına bağlıyorum. Bence videoyu şu anda yaptığı gibi değil de birkaç dini iddiayı ve birkaç felsefi iddiayı güzelce ele alarak yapsaydı daha yararlı ve makul olabilirdi.

Kaynaklar

[1] <http://commonsenseatheism.com/?p=7445>

[2] Flew burada negatif ateizmi tanımladığından bahsetmektedir, ateizmi değil. Negatif ateist görüşün [ateizmi tanımlama bakımından] neden hatalı olduğunu ilgili bölümde belirttik. Çünkü ateizm doğru olduğunu düşündüğü bir önerme sunmaktadır. O halde “negatif ateistler” aslında agnostik ateisttir demek daha doğru olacaktır. bkz. Antony Flew(1972), “The Presumption of Atheism”, Canadian Journal of Philosophy 2(1): 29-30.

[3] Yuval Noah Harari, Sapiens (İstanbul: Kolektif Kitap, 2016), s. 67.

[4] Alvin Plantinga, Where the Conflict Really Lies (Oxford: Oxford University Press, 2011), ss. 8-12.

[5] Bu konuda pek çok kanıt verilebilir fakat biz birkaç tane vereceğiz, bkz. Albert Swindlehurst, Some Phases of the Law of Marriage, Harvard Law Review, Vol. 30, №2 (Dec. 1916), ss. 124-127; The Encyclopedia Britannica, Vol. 14, Marriage maddesi s. 932; Raj Coomar Roy, Child Marriage in India, The North American Review, Vol. 147, №383 (Oct. 1888), s. 417; <https://www.psychologytoday.com/basics/adolescence>

[6] <http://www.jinekolognet.com/akraba-evlilik.asp>

[7] Murat Sülün (2017), Kur’ân Vahiylerinin

Kitaplaşması(Farklı Bir Bakış), içinde: ed. Murat Sülün,
Kur'ân Vahyi (İstanbul: Kur'an Çalışmaları Vakfı), s. 343.

MANTIKSAL TEİZM ©2017